

ПРО КАРПАТСЬКУ СІЧ ТА ЇЇ КОМАНДАНТА

Наступного року відмічатиметься 60-річний ювілей Карпатської України. Це одна з вікомних дат історії Української держави, що знаменує собою один із етапів нашого державотворення. Зрозуміло, що відзначення згаданої події відбуватиметься на загальнодержавному рівні. Йде збір коштів на будівництво пам'ятника на Красному полі /поблизу Хуста/, планується проведення науково-практичної конференції, будуть організовані зустрічі школярів і студентів з учасниками подій 1938-1939 рр., оголошено конкурс на кращий художній твір про Карпатську Україну, буде випущено спеціальний конверт і марку. Ми сьогодні хочемо згадати видання "Дмитро Климпуш - головний командант "Карпатської Січі", що побачило світ в минулому році в серії "Поличка "Карпатського краю". Його упорядкували доктор історичних наук О.Довганіч і М.Кухта. Це збірник архівних документів, спогадів, статей, нарисів, віршів, у яких відображена /у тій чи іншій мірі/ діяльність Організації народної оборони "Карпатська січ", а також складні і трагічні сторінки життя і діяльності її команданта Дмитра Климпуша /1897-1959/.

Треба виділити дослідження доктора історичних наук, професора В.Худанича "Виникнення, структура і діяльність Карпатської січі" /С.33-40/. Воно є панорамним. Вчений коротко показав процес утворення Карпато-Української держави у 1938-1939 рр. і роль у ньому військової організації. На основі архівних документів розкрито завдання ОНОКС, її підрозділів, питання членства, майна організації тощо. Об'єктивно показано практичну діяльність "Карпатської Січі" /створення білій, боротьба проти терористів, культурно-освітня робота серед населення, залучення до своїх рядів української національно свідомої молоді.../. Проаналізовано рішення першого і другого з'їздів "Карпатської січі", їх наслідки. Автор визнає, що серед членів командування січі були певні непорозуміння, що торкалися, в першу чергу, тактики діяльності організації. Згадана проблема відображена в публікаціях інших авторів. Серед них "Вояки-будівничі" Олега Ольжича /Кандиби/, "Про "Карпатську січ" В.Гренджі-Донського, "Армія і Карпатська січ" В.Мандора, "Карпатська січ на Великоберезнянщині" В.Ганчина. Перші трое були безпосередніми учасниками тих славних і водночас трагічних подій.

Логічним доповненням до вищеперерахованих публікацій є матеріал, опублікований під назвою "За кулісами подій" /С.41-45/. Це повідомле-

ння М.Бандусяка слідчій комісії Президії Української Центральної Національної Ради у Хусті. Він висунув звинувачення /26 пунктів/ у радикалізмі членам націоналістичної молоді /І.Рогач, С.Росоха, І.Роман, Ч.Химинець, І.Патрусь, В.Забавський та ін./, які, на його думку, діяли "на шкоду Карпатської України, а тим і цілої ідеї державности українського народу" /С.4І/. У контексті до вищеназваної проблеми треба згадати і спогади І.Сарвадія "Хто спричинив трагедію?" /С.77-8І/.

Значне місце у рецензованій праці відведено родині Климпушів. Це публікація М.Бандусяка "Сім'я ясінянських Климпушів" /С.7-18/, О.Довганича "Головний командант" /С.20-3І/ і О.Климпуша "Мої спогади про батька" /С.99-104/. Автори ґрунтовно висвітлили діяльність родини Климпушів, яка стояла у витоків Гуцульської республіки, виступала за приєднання краю до України, брала активну участь у просвітнянському русі тощо. Але головна увага приділена постаті Дмитра Климпуша і особливо його діяльності на посту команданта "Карпатської січі". О.Довганич на основі архівних документів зумів написати цілісний і об'єктивний портрет цієї непересічної особи, людини стійких переконань, незламного патріота України, який пройшов суворі випробування, але не зрікся ідеї, яка стала смислом його життя.

Як відзначалося вище, у рецензованій праці вміщено й документи. Це не тільки спогади учасників подій 1938-1939 рр. в Закарпатті, але й інші. Серед них виділимо публікацію протоколу допиту Д.Климпуша у 1946 р. /С.69-76/, знайденого в Державному архіві Закарпатської області /ф.2558, оп.І, од.зб.3739/. Безперечно, знайомство зі змістом згаданого документу /опублікований, на жаль, не повністю/ дасть читачам можливість краще зрозуміти події, що відбувалися в Закарпатті у міжвоєнний період /особливо у другій половині 30-х років/, та дізнатися багато цікавого про активних провідників українського національного руху.

Карпатська Україна надихнула майстрів пера на створення поезій, які оспівують і прославляють цю славу сторінку в історії нашого краю. Окремі з них вміщено у рецензованому збірнику. Це такі, як "Моя Карпатська Україно" В.Гренджі-Донського, "Карпатська січ" І.Ірлявського, "Карпатські січовики" Яра Славутича, "Гримлять вози, од шилу й тлуму сірі..." В.Кухти.

Наголосимо, що передмову до видання - "Хай родить земля лідерів" /С.4/ - написав головний редактор історико-краєзнавчого часопису "Карпатський край", член Спілки письменників України В.Кухта. Він

справедливо зауважує, що в наш час відчувається "брак на особистості". Думається, що всі патріоти України слідом за ним скажуть: "Молимо Всевишнього про одне: нехай щедрою буде закарпатська земля на новітніх волошинів і штефанів, клочураків і климпушів..." /С.4/. Без таких людей дуже важко буде нам здолати кризу, що проявляється майже у всіх сферах нашого життя.

Безперечно, збірник "Дмитро Климпуш - головний командант "Карпатської січі": Документи, спогади, статті, вірші" - дуже потрібне видання. Воно якісно заповнює ще одну прогалину в історії нашого народу. І хоча видання приурочено 100-й річниці від дня народження Дмитра Климпуша, воно одночасно стало важливою віхою на шляху до підготовки відзначення 60-ї річниці Карпатської України.